

Prinsjesdag 2026

Prof. Dr. Otto Raspe - RaboResearch

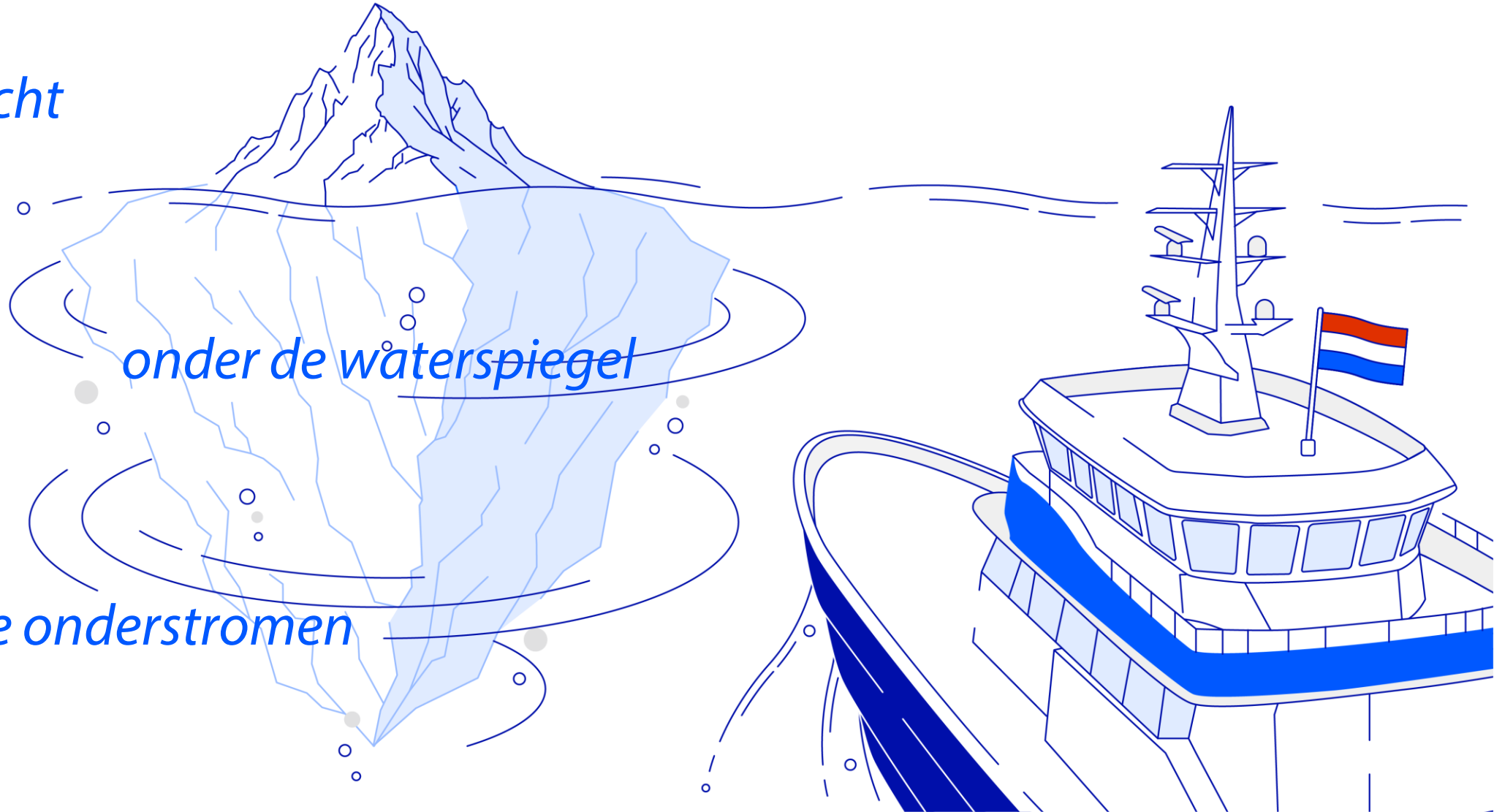
Rabobank

Navigeren langs ijsbergen

in het zicht

onder de waterspiegel

verraderlijke onderstromen

In het zicht: economische prestaties

Economische groei

*Ondernemersklimaat en
concurrentiekracht:
goede uitgangspositie*

*Optimisme onder
bedrijven*

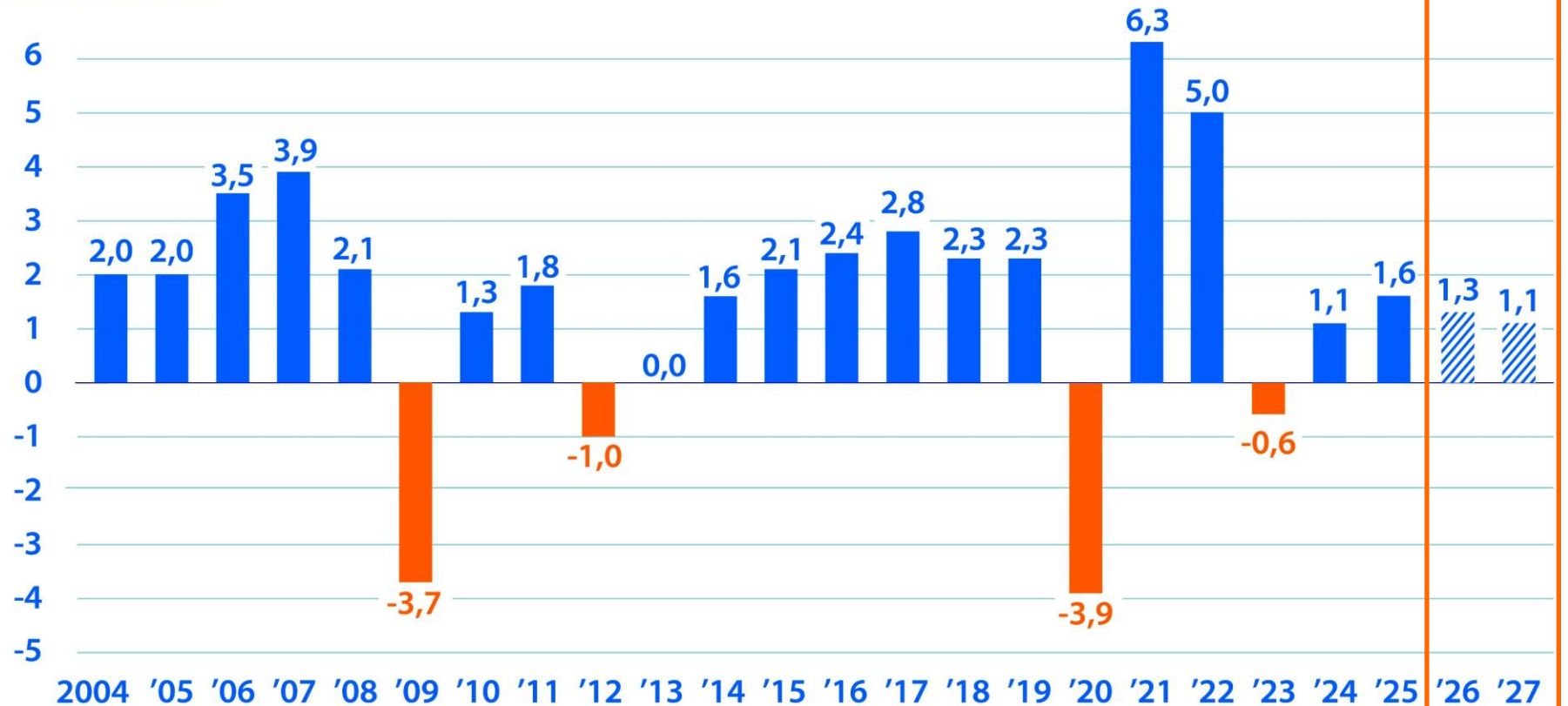
*Hoger besteedbaar
inkomen en lage
werkloosheid*

Economische groei ondanks onzekerheid

Door Midden-Oosten en minderheidskabinet kan beeld schuiven

Bbp-groei ▨ = raming RaboResearch

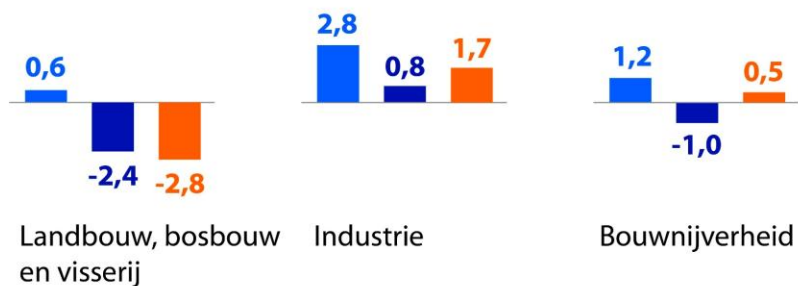

Groei verwacht in bijna alle sectoren

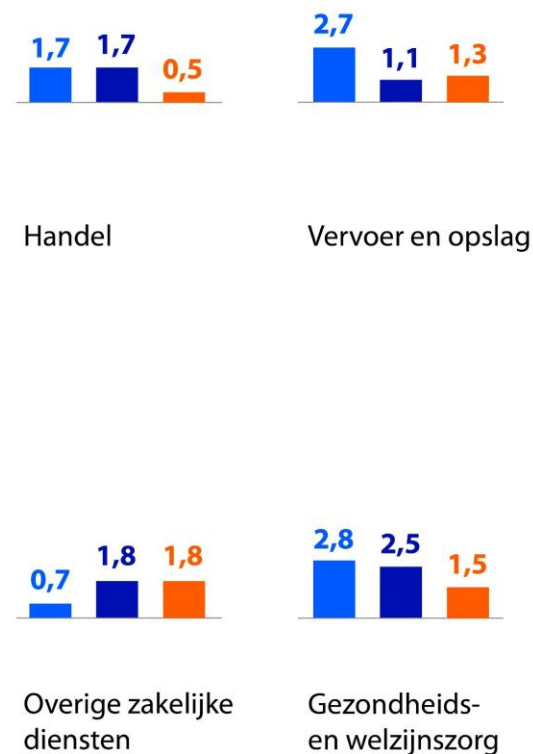
AI stuwt groei 'digitale' sectoren

Groeiverwachting van de toegevoegde waarde per sector in 2025 t/m 2027

■ 2025 ■ 2026 ■ 2027

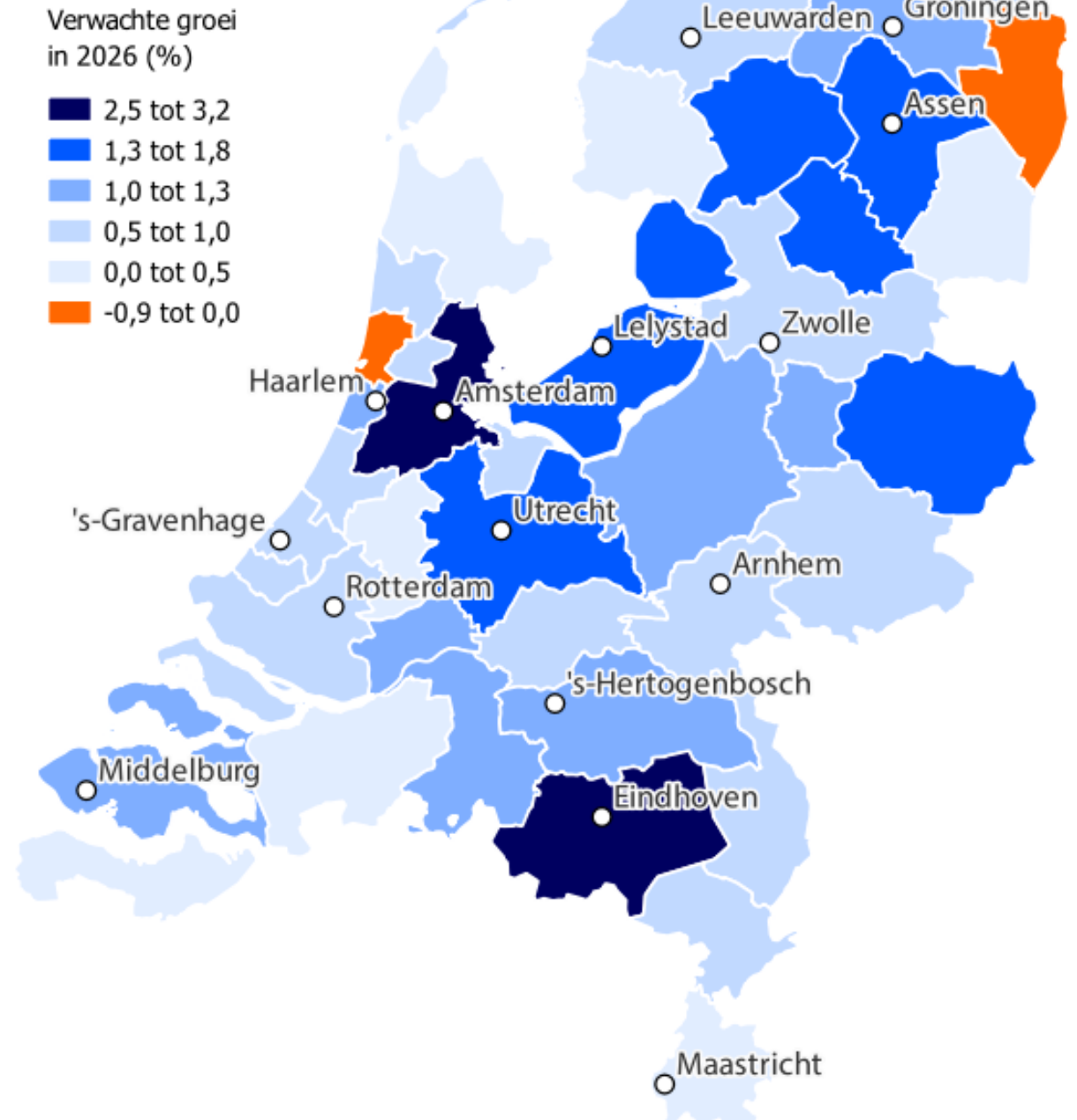

'AI stuwt sectorale groei.'

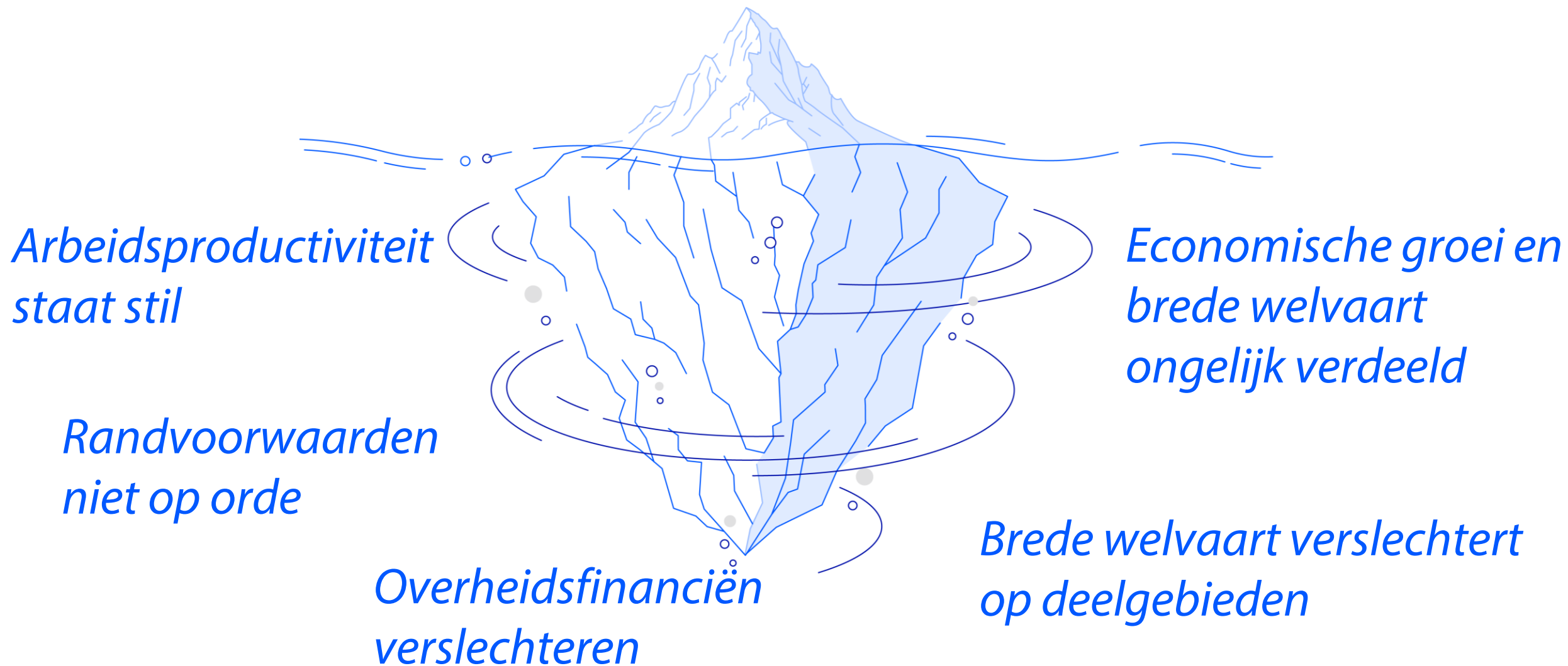

En in bijna alle regio's

Amsterdam en Eindhoven dé groeiregio's

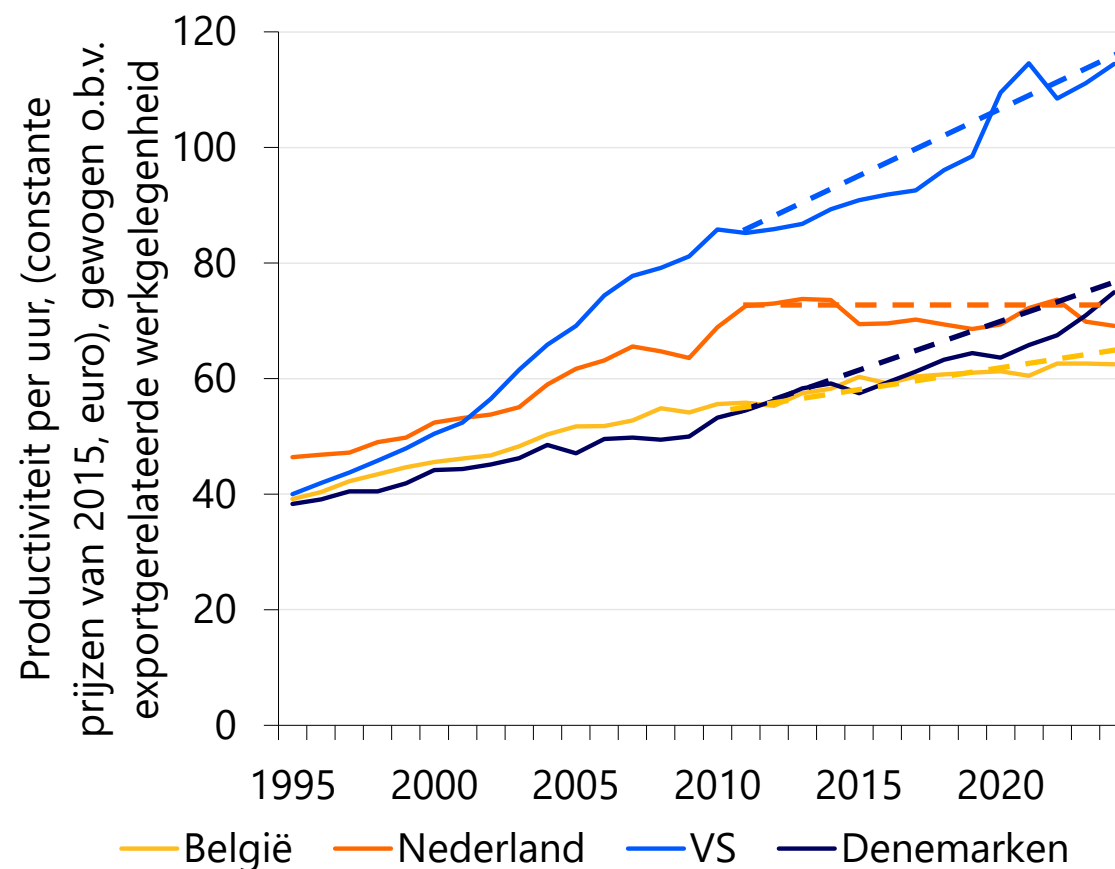
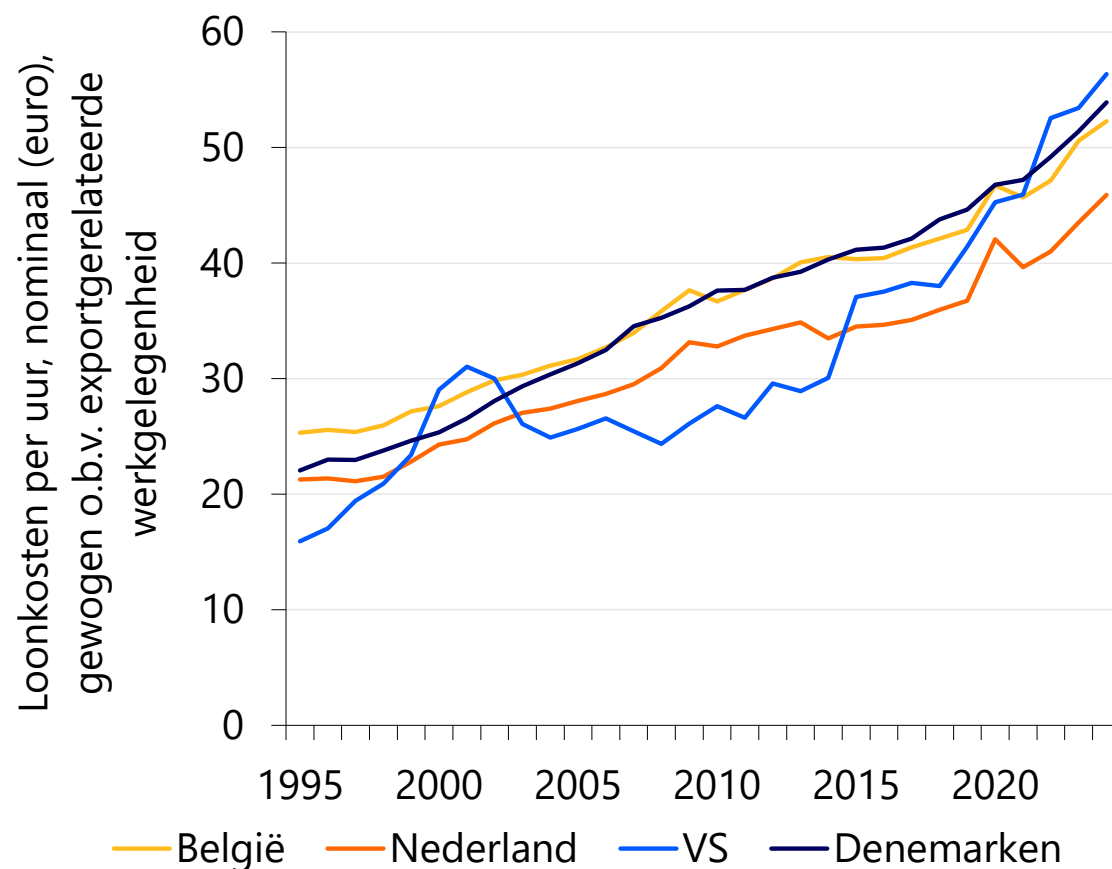

Onder water bevinden zich risico's

Nauwelijks productiviteitsgroei in externe sector

Loonkostenontwikkeling gematigder dan in België, Denemarken en VS

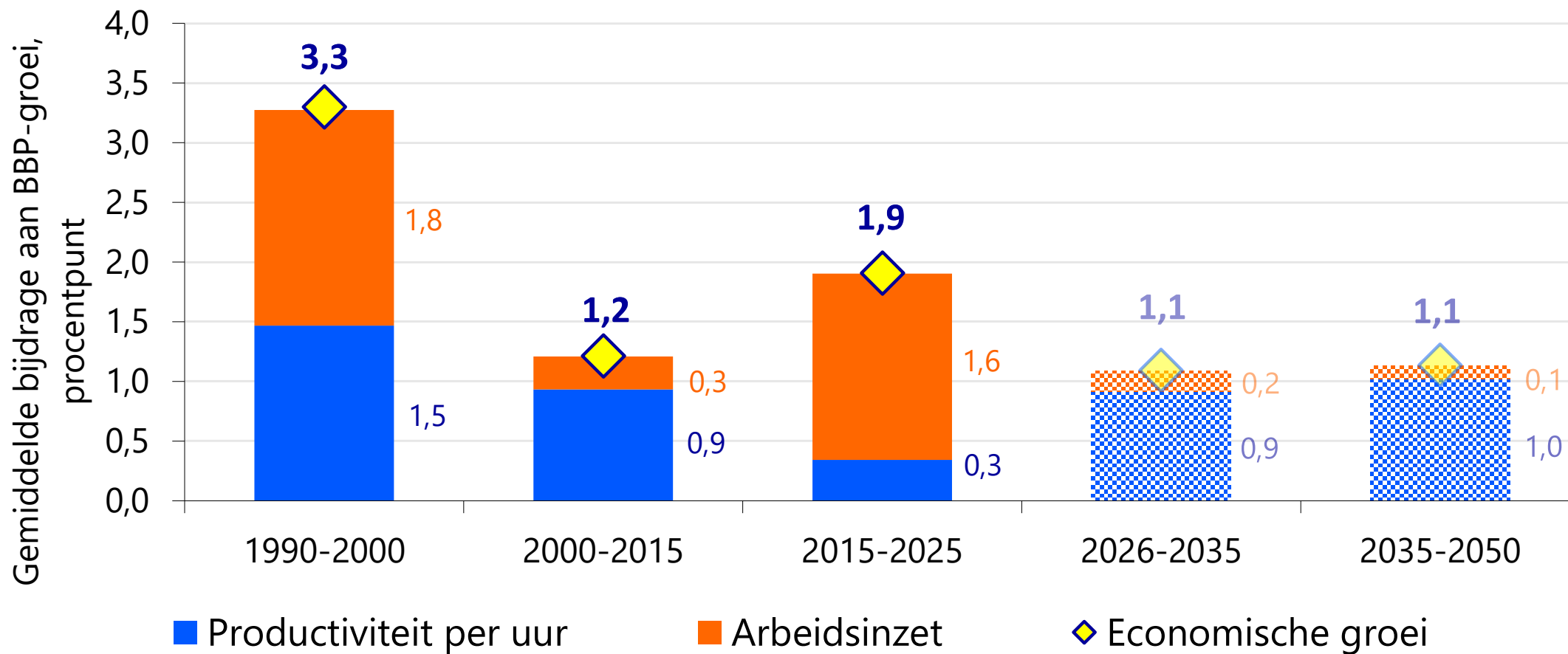

Bron: RaboResearch 2026 op basis van data van Eurostat, BEA, Macrobond

Rabobank

Op langere termijn groei van 1,1%

Productiviteitsgroei is essentieel – van factor arbeid komt de groei niet

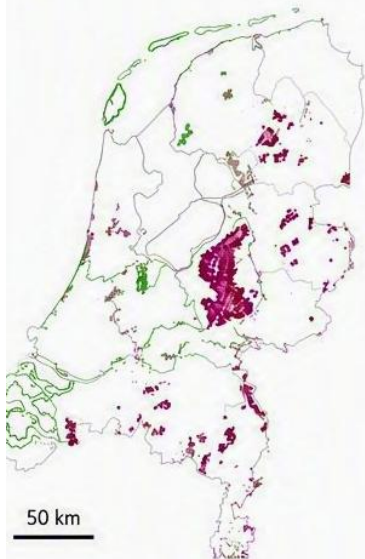

...maar er zijn hardnekkige knelpunten

Investeringsen en groei kunnen hierdoor sterk worden belemmerd

Stikstof

Bron: RIVM

Ongeveer 70% van de stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden heeft een stikstofdepositie boven de kritische depositiewaarde (KDW).

Netcongestie

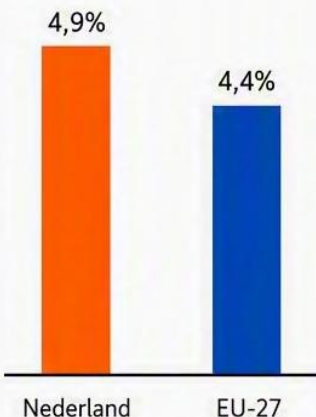
Bron: Netbeheer Nederland

Meer dan 14.000 bedrijven wachten op een aansluiting op het elektriciteitsnet.

Regeldruk

Regeldruk als % van totale loonkosten (2024)

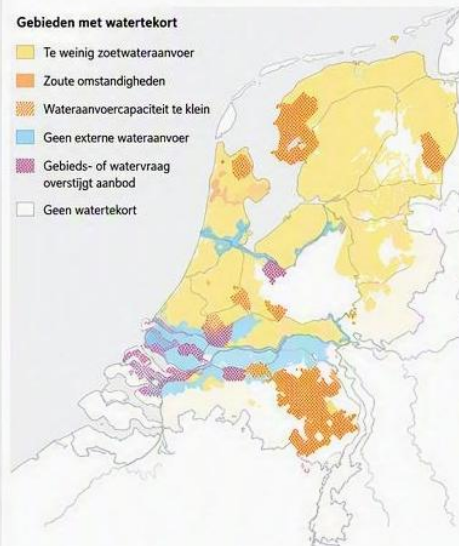

Bron: PwC

Voldoen aan wet- en regelgeving kostte de Nederlandse economie in 2024 bijna €17 miljard.

Water

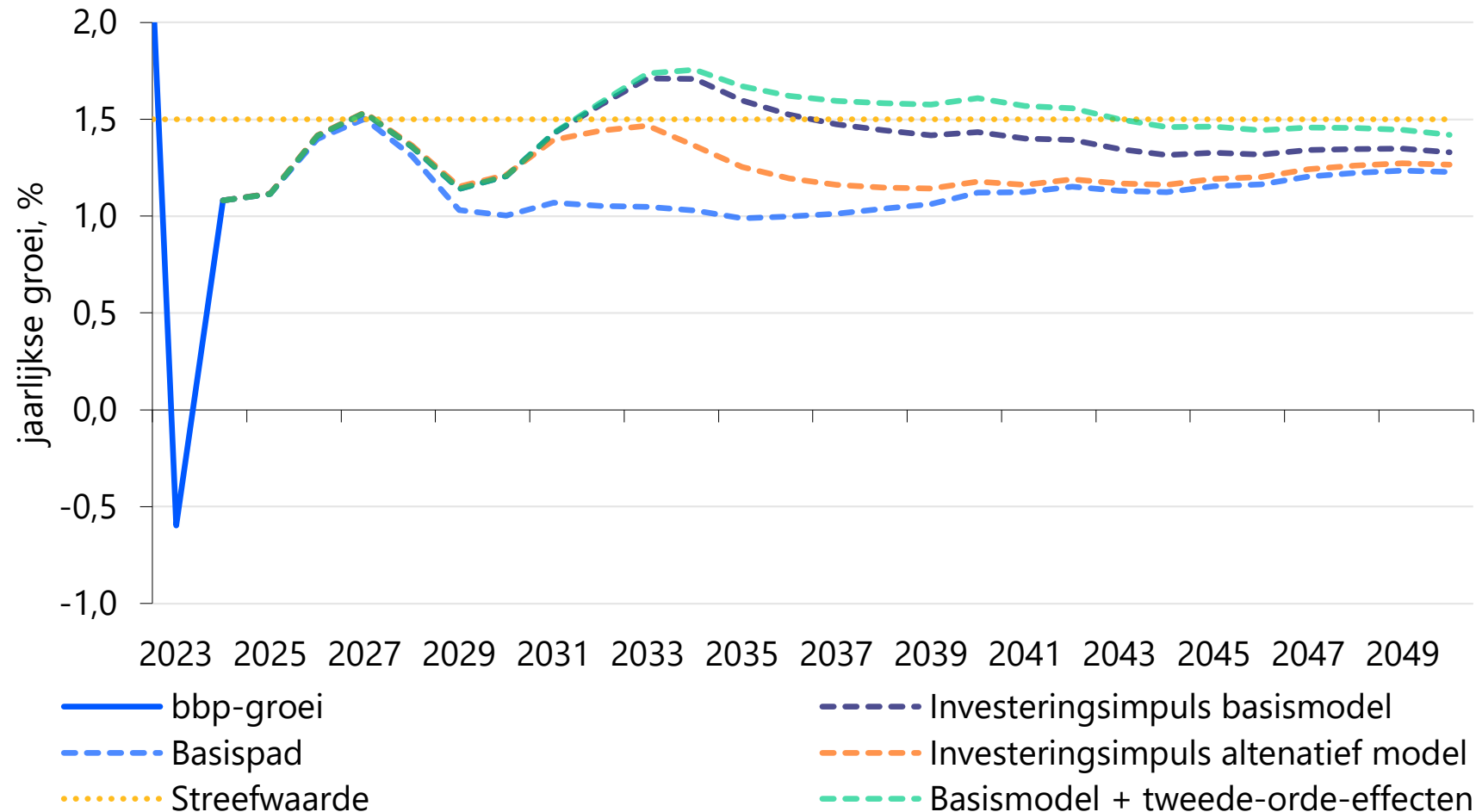

Bron: Deltacommissaris

In grote delen van Nederland is zoetwateraanvoer onvoldoende of staat water onder druk door klimaat en gebruik.

Wennink roept op tot minimaal 1,5% groei

Is mogelijk, maar vergt flinke investeringsimpuls

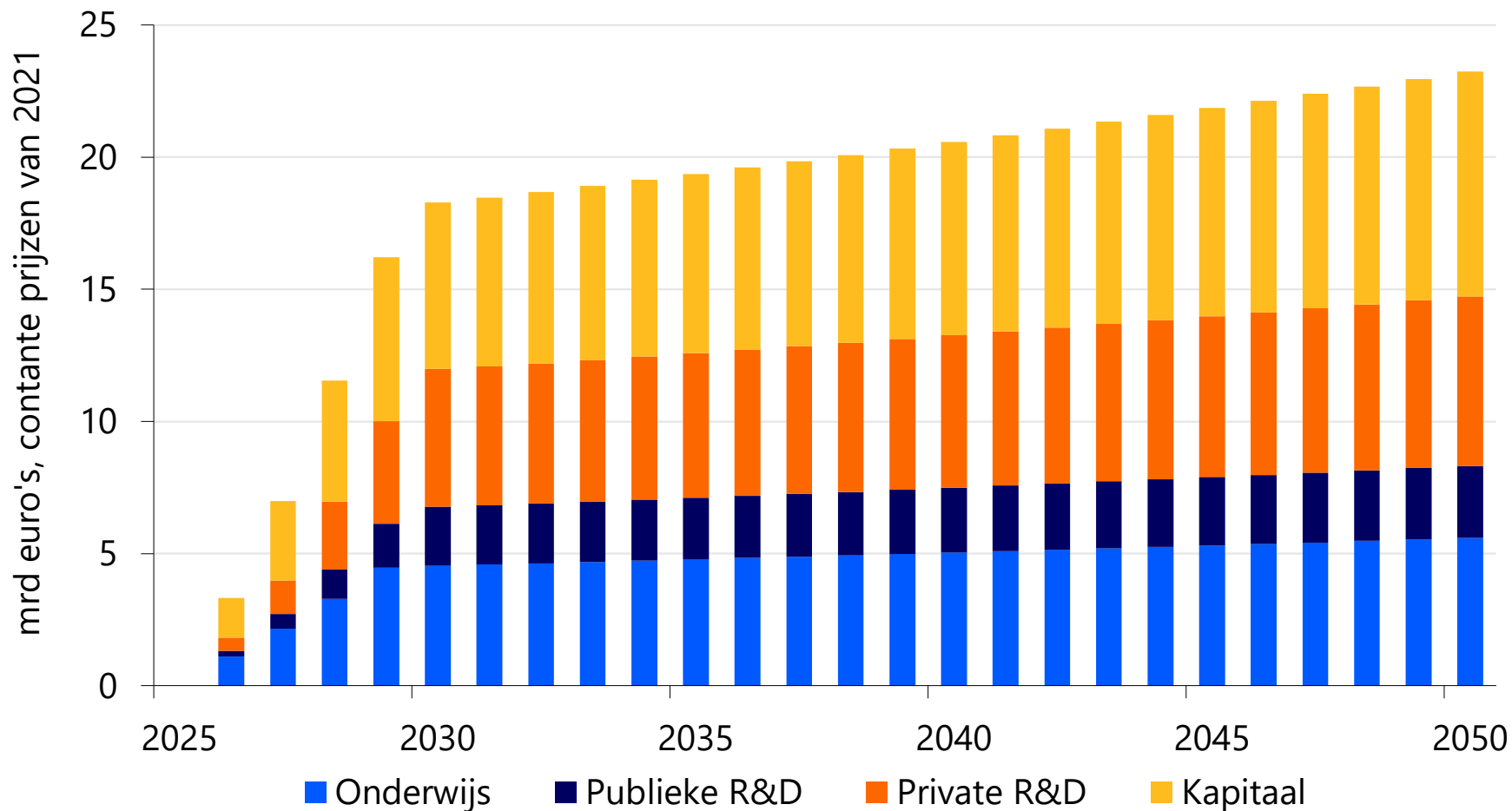

Bron: RaboResearch, Eurostat

Rabobank

Groei naar 1,5%?

Benodigde investeringsimpuls: +20 mrd... jaarlijks!

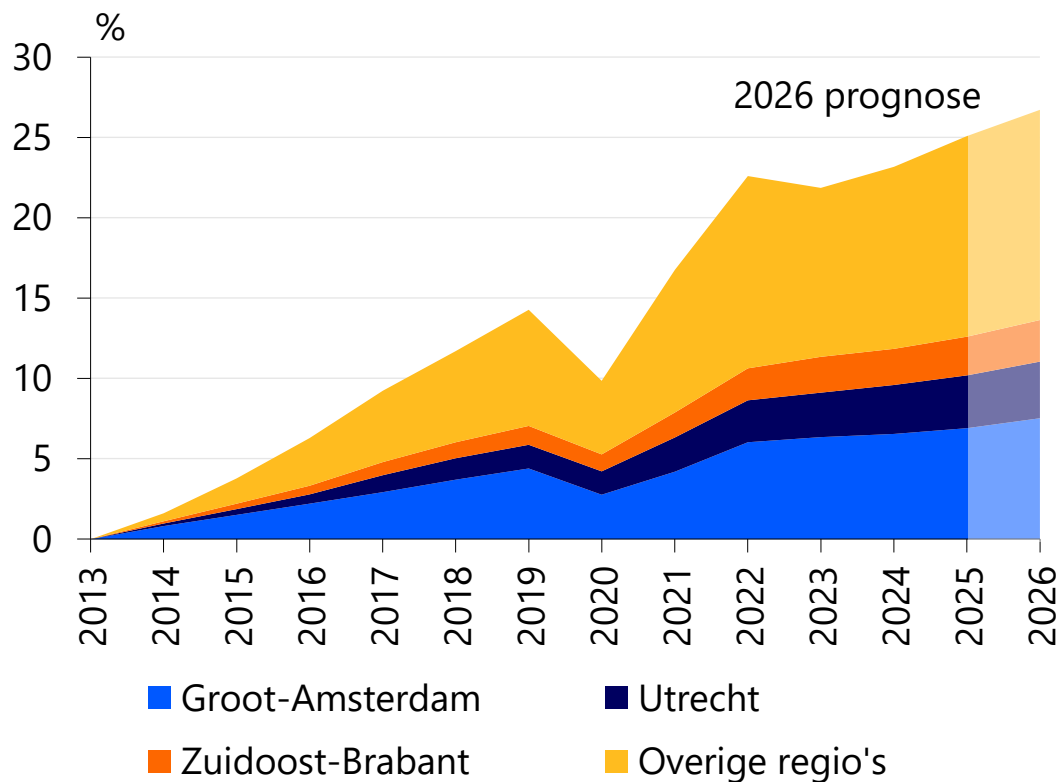
Bron: RaboResearch, Eurostat

Rabobank

Groei vooral in enkele regio's en sectoren

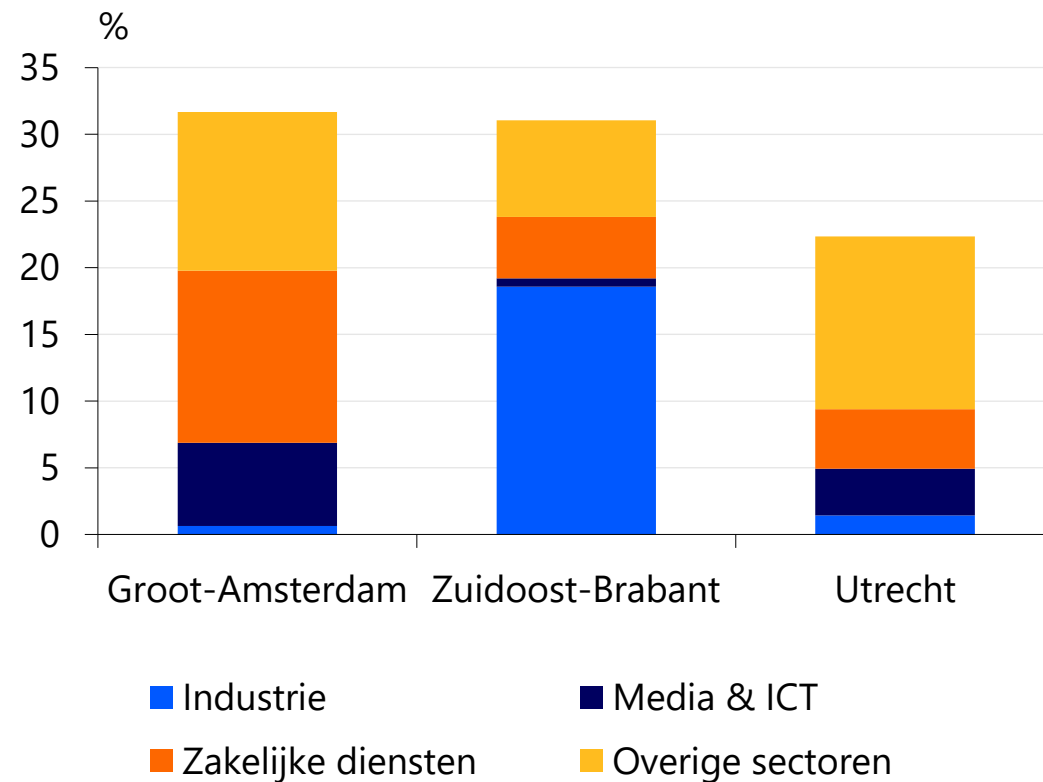
Meer dan de helft van de groei komt uit drie regio's, en daarbinnen enkele sectoren

Bijdrage van regio's aan cumulatieve landelijke groei

Bron: CBS, RaboResearch

Bijdrage van sectoren aan regionale groei 2013-2023

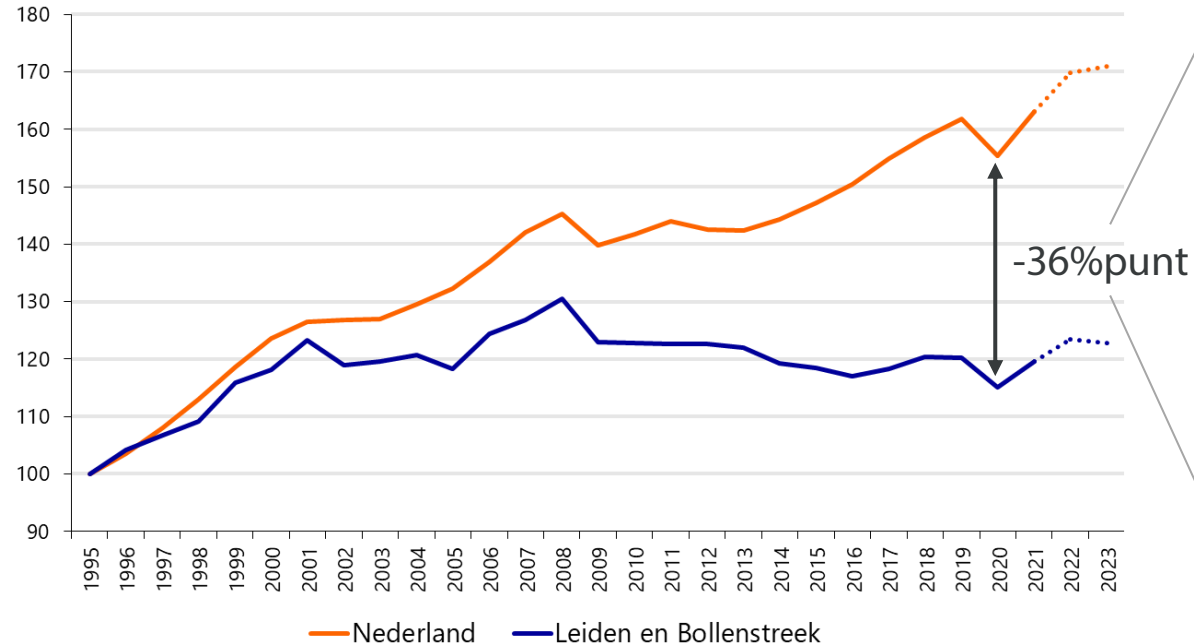

Bron: CBS, RaboResearch

Rabobank

Een aantal redenen waarom economische groei achterblijft

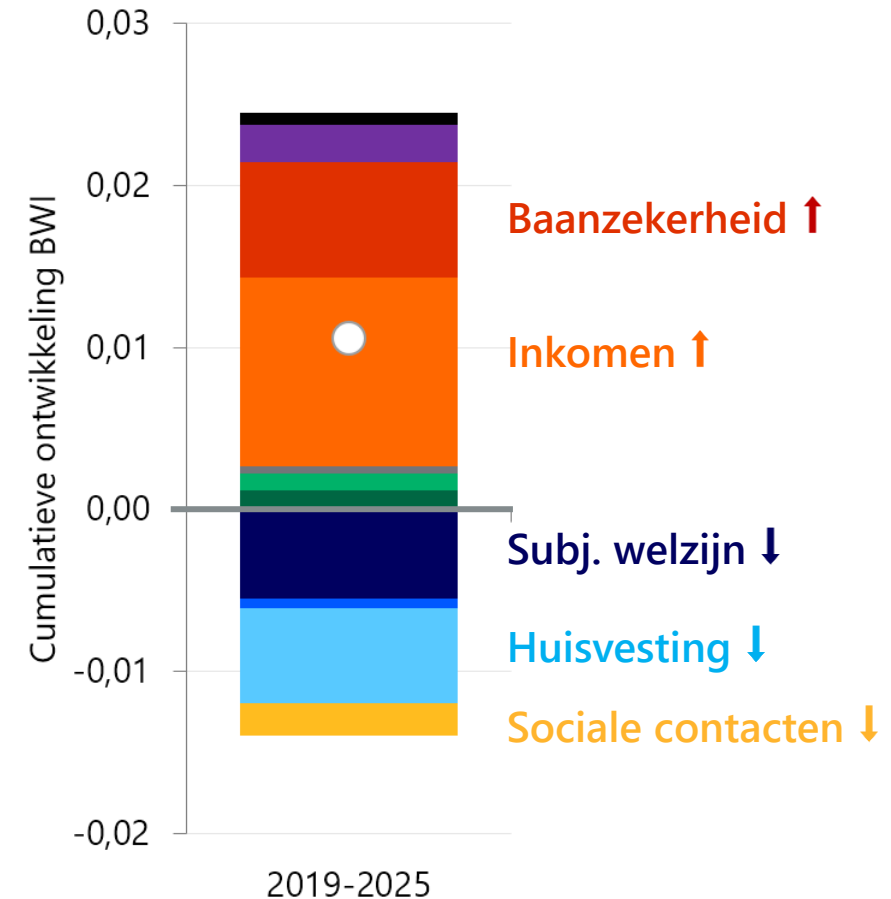
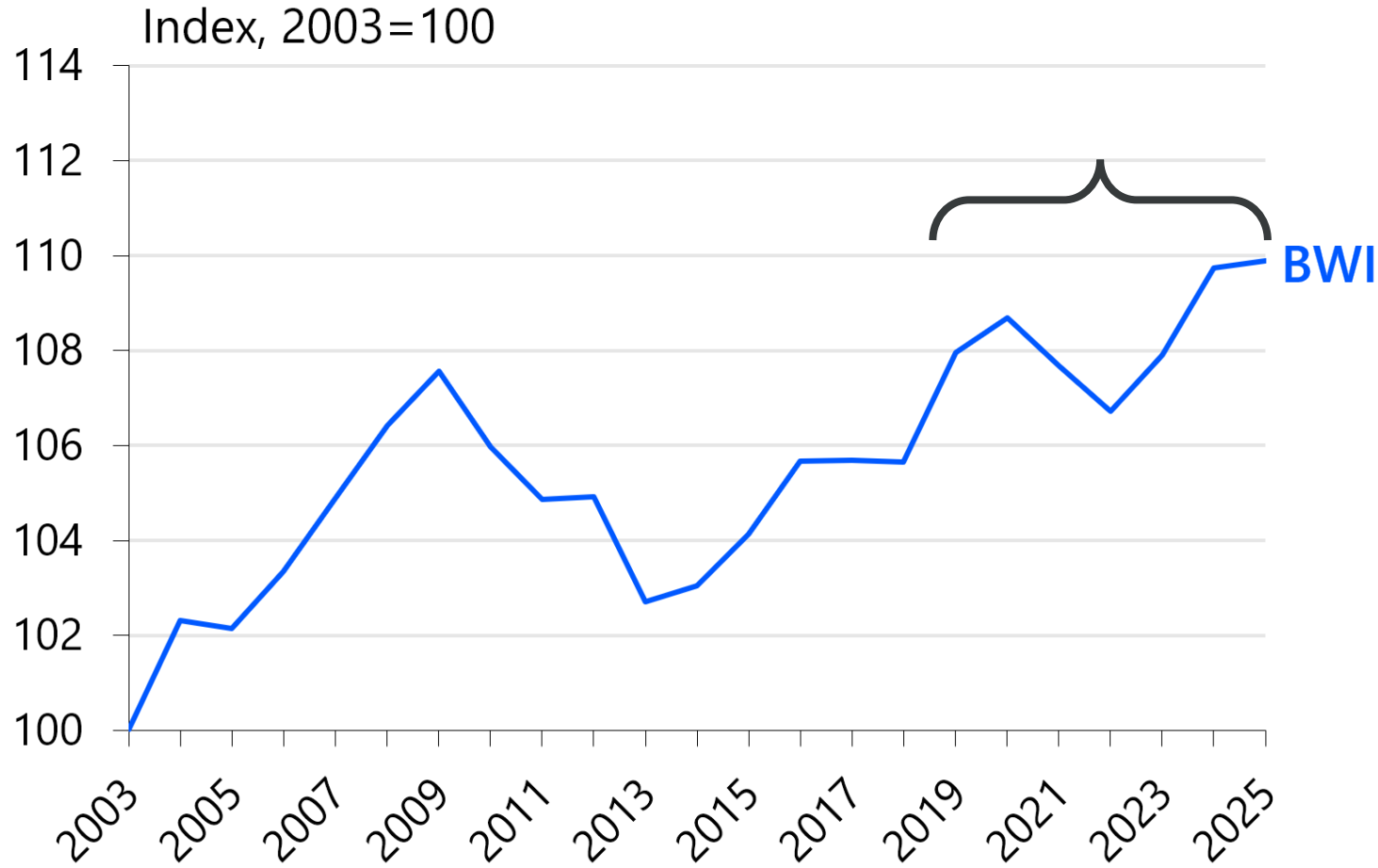
Ontwikkeling omvang economie (bbp), index 1995 = 100, stippellijn = prognose RaboResearch

- Deze drie effecten dragen negatief bij aan de achterblijvende groei (gap)

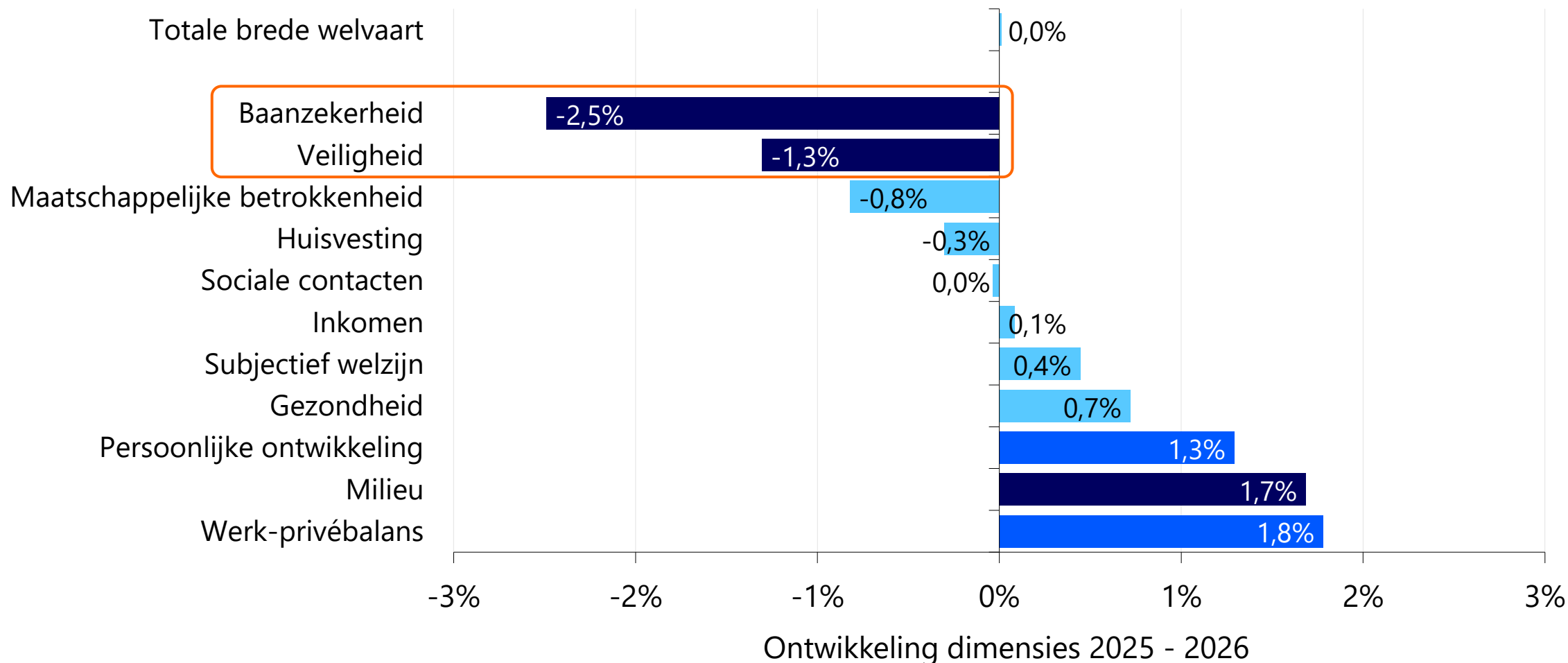
Brede welvaart op hoogste punt, maar..

Op de economische dimensies doen we het goed, maar we worden ongelukkiger

Ervaren brede welvaart afgelopen jaar stabiel

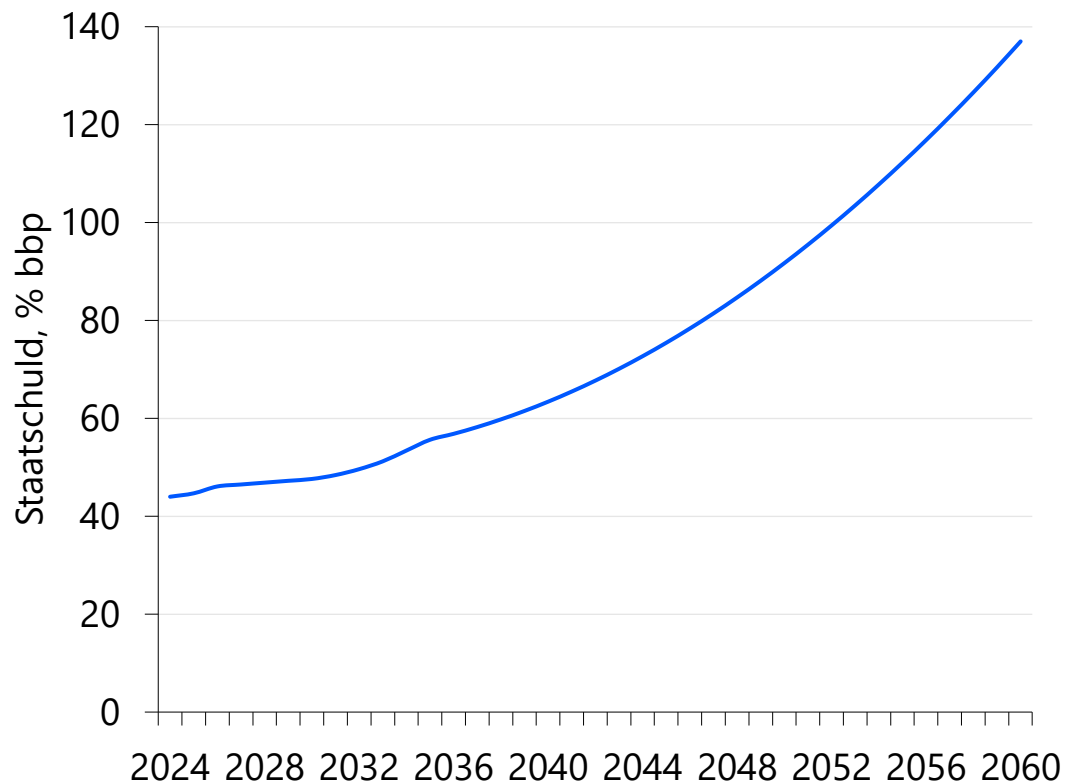
Maar baan zekerheid en veiligheid verslechteren, vooral voor jongvolwassenen!

Overheidsfinanciën gaan knellen

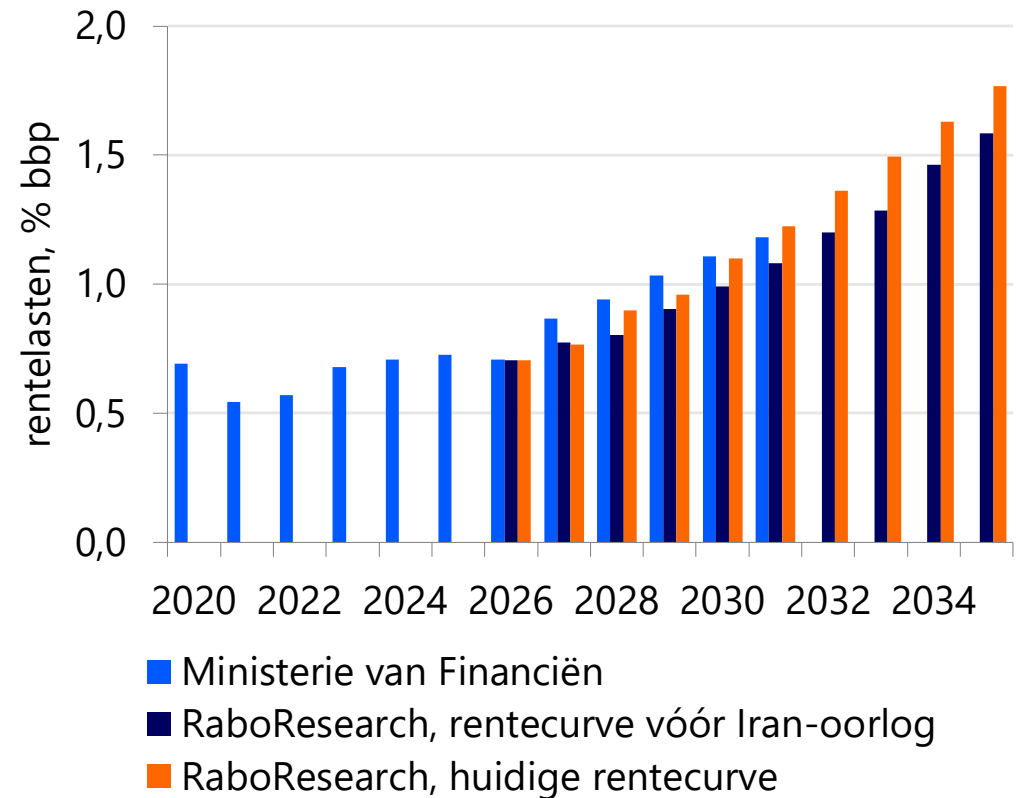
Hogere uitgaven nodig aan zorg, sociale zekerheid, defensie en infrastructuur

Staatsschuld loopt op tot 2060

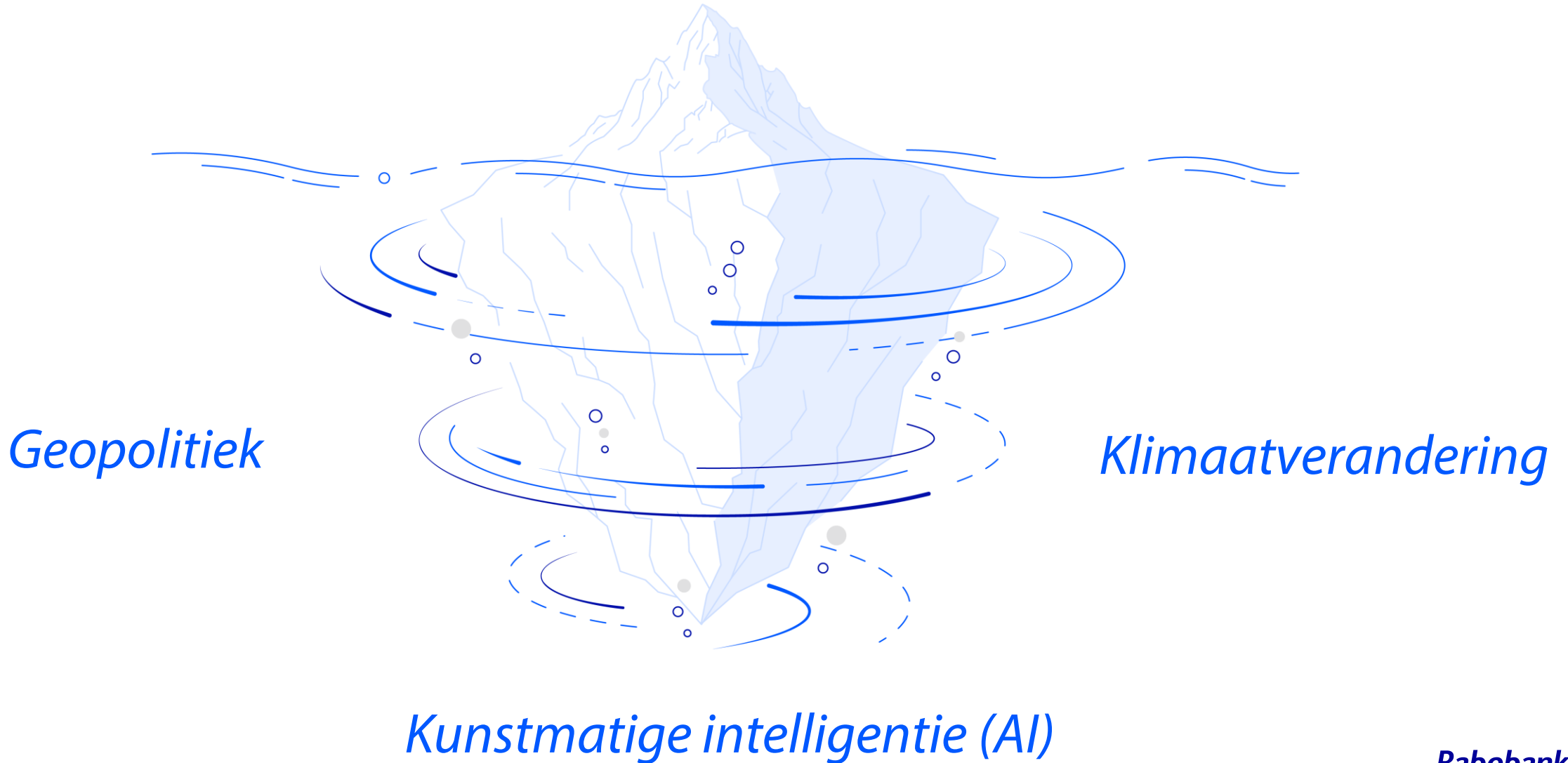
Bron: CPB, RaboResearch

Nederland betaalt in 2035 30 mrd aan rente over staatsschuld

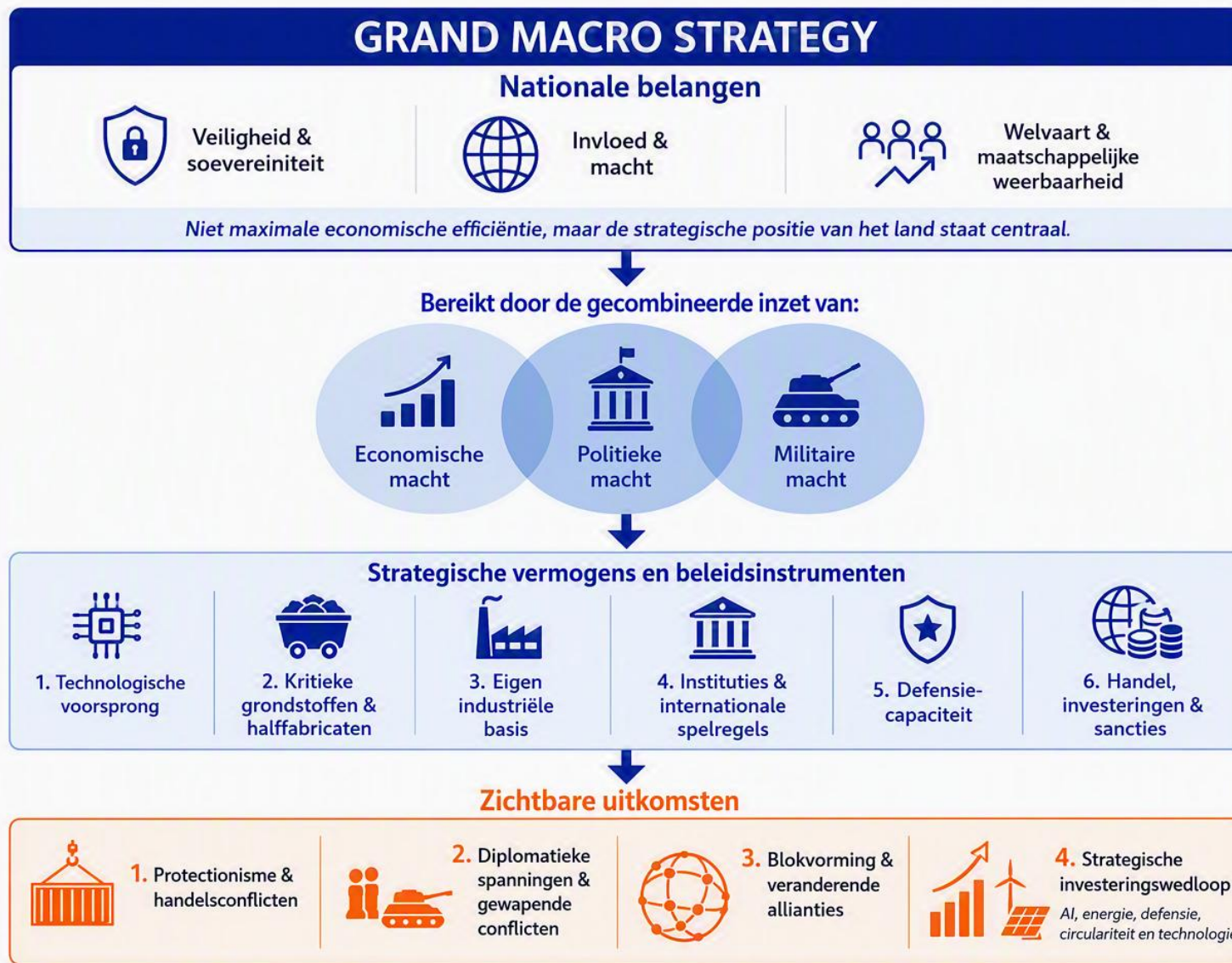

Bron: RaboResearch

Verraderlijke onderstromen

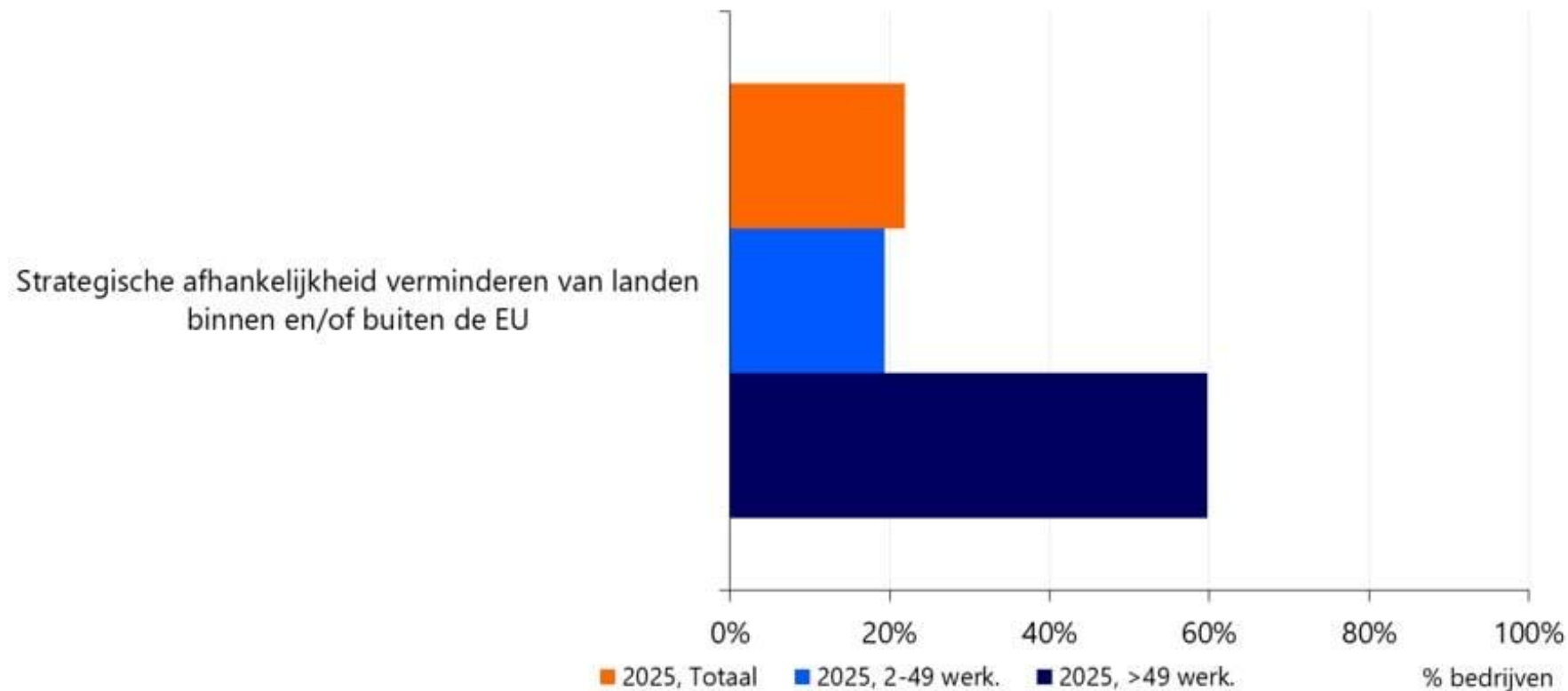

Geopolitiek wordt steeds belangrijker

Verminderen strategische afhankelijkheid

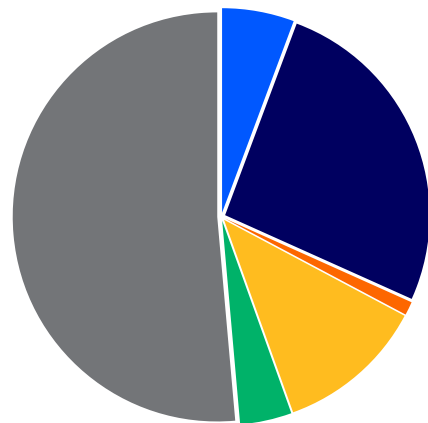
Ongeveer 20% van de bedrijven is daar actief mee bezig, vooral grotere bedrijven

Steeds hoogwaardiger producten uit China

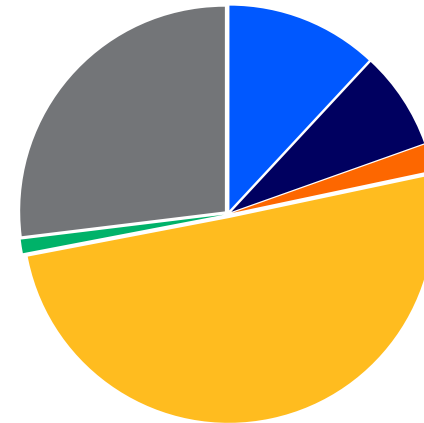
Toenemende importcompetitie vooral bij chemie en elektronica

Importcompetitie vanuit China 1995-2010

- Chemie
- Materialen, metalen en grondstoffen
- Machines
- Elektronica
- Transportmiddelen
- Consumentengoederen, textiel en overig

Importcompetitie vanuit China 2010-2024

- Chemie
- Materialen, metalen en grondstoffen
- Machines
- Elektronica
- Transportmiddelen
- Consumentengoederen, textiel en overig

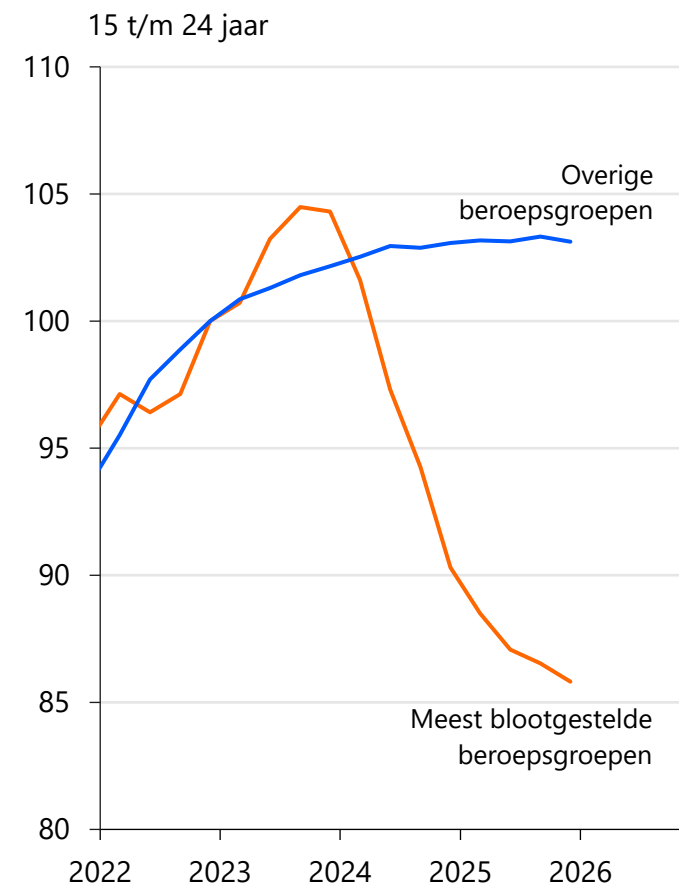
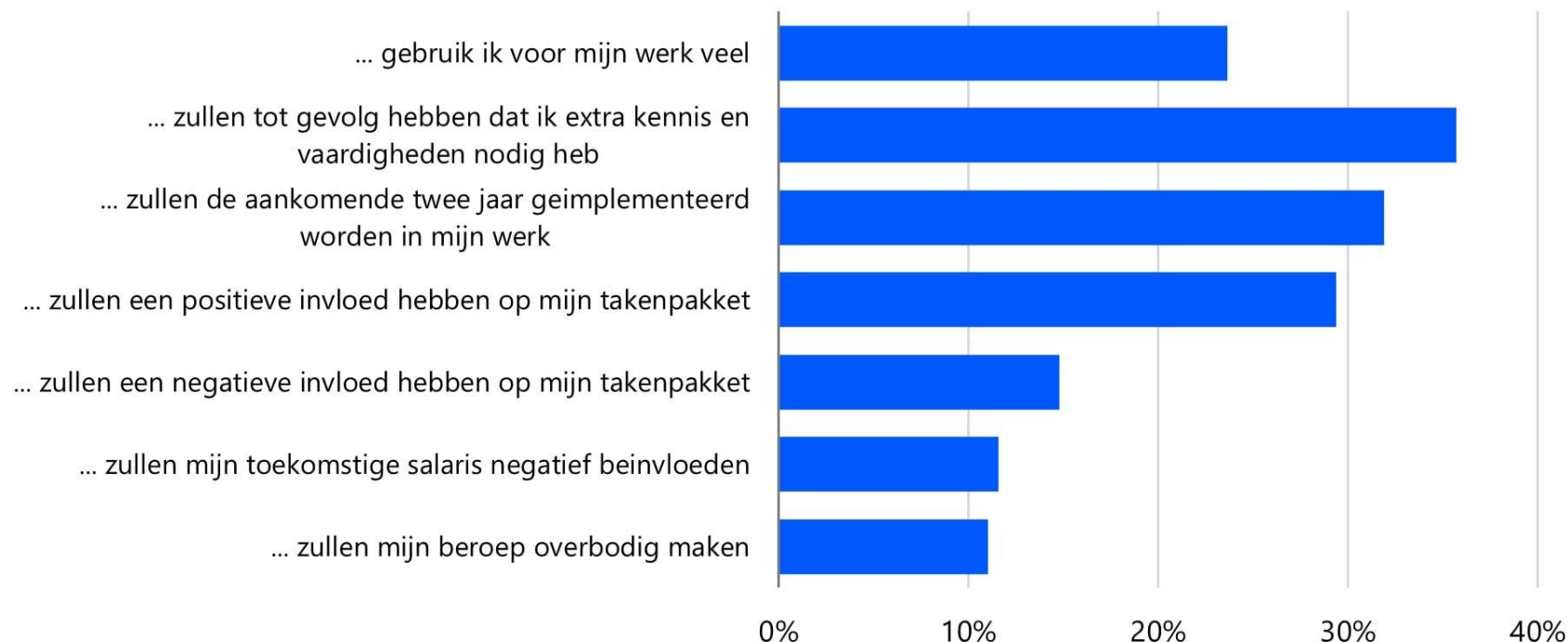
Bron: CEPII, RaboResearch 2026

Bron: CEPII, RaboResearch 2026

AI zal bedrijfsmodellen en arbeid veranderen

Een kwart van de werkenden gebruikt vaak nieuwe technologie

Stelling: Nieuwe technologieën ...

Klimaat

Terwijl de aandacht uitgaat naar geopolitiek en AI, gaat opwarming gestaag door

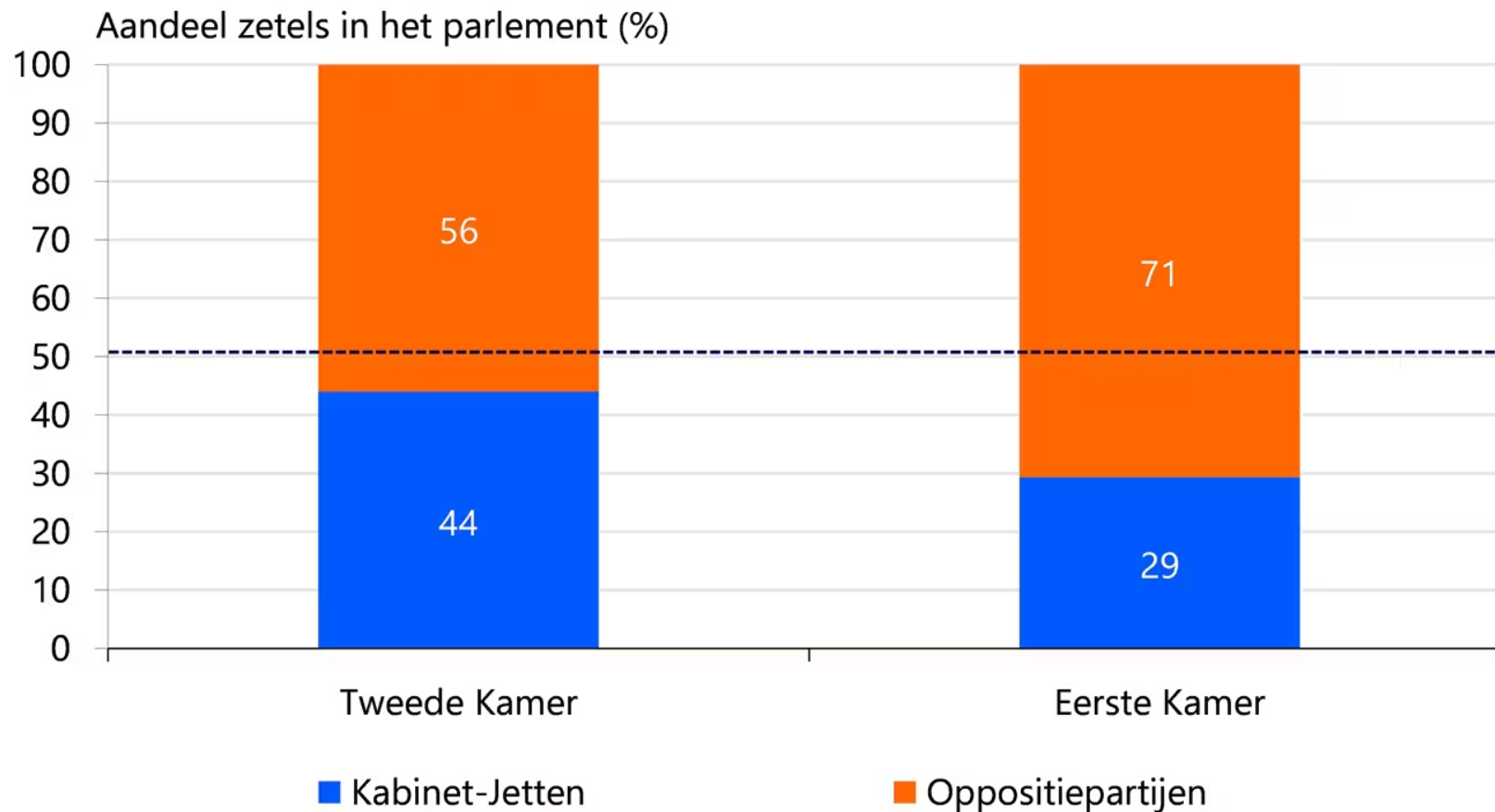
A photograph of a historic building with a large arched entrance. The entrance is framed by a yellow stone archway with a coat of arms featuring two lions. To the left of the arch is a large wooden double door. In the foreground, a yellow wheelbarrow with wooden handles sits on a cobblestone path. To the right of the wheelbarrow, there is a pile of dark stones and a small orange and white traffic cone. The building is made of red brick and has several windows. The overall scene suggests a restoration or construction project in a historic setting.

Uitdagingen voor coalitie

Rabobank

Koers ligt nog niet helemaal vast...

Kamermeerderheid wordt uitdaging

Onze afdronk: “Welvaart opnieuw verdienen”

IJsberg is in zicht, kabinet werkt nog aan kompas en sonar

1. Kabinet kiest voor investeren in toekomstig verdienvermogen...

- Extra middelen en duidelijke focus op productiviteit, concurrentiekracht en economische groei.
- Generatietoets onderstreept aandacht voor lange termijn en brede welvaart.

2. ...maar grote maatschappelijke doelen blijven lastig te bereiken

- 1,5% structurele economische groei lijkt met huidige investeringen moeilijk haalbaar.
- Doel van 100.000 woningen per jaar blijft uit zicht.
- Klimaatdoel voor 2030 wordt volgens huidige inzichten waarschijnlijk niet gehaald.

3. Financiële ruimte neemt af

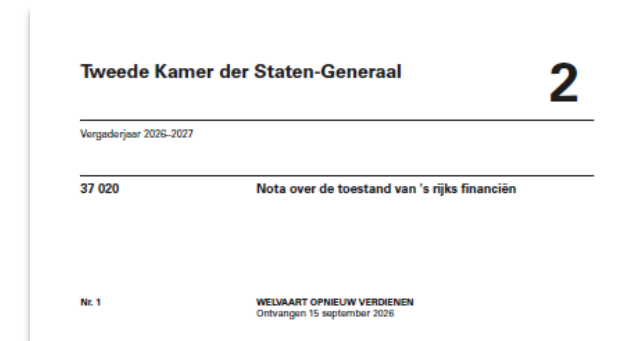
- Begrotingstekort blijft binnen Europese normen, maar schuld en rentelasten lopen op.
- Rentelasten stijgen richting €30 miljard in 2035.
- Toenemende druk door vergrijzing en hogere defensie-uitgaven.

4. Burgers merken koopkracht die onderdruk staat

- door inflatie en lastenverzwaringen.

5. Politieke haalbaarheid blijft de grootste onzekerheid

- Kabinet heeft geen meerderheid in beide Kamers.
- Veel voorstellen zullen nog afhankelijk zijn van steun vanuit de oppositie

Bedankt voor uw aandacht!

Rabobank

Disclaimer

Dit is een publicatie van Coöperatieve Rabobank U.A., gevestigd in Amsterdam, Nederland en/of één of meer van de met haar in een groep verbonden rechtspersonen en vennootschappen (hierna gezamenlijk en afzonderlijk: "**Rabobank**"). Rabobank heeft een vergunning en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Rabobank London Branch is geautoriseerd door de Prudential Regulation Authority ("**PRA**") en staat onder toezicht van de Financial Conduct Authority en de PRA (beperkt). Details over de omvang van het toezicht van de PRA zijn op aanvraag verkrijgbaar. Rabobank London Branch is geregistreerd in Engeland en Wales onder nr. BR002630. Een overzicht van alle locaties van waaruit Rabobank onderzoekspublicaties uitgeeft en de relevante lokale toezichthouders is te vinden op: <https://www.rabobank.com/knowledge/raboresearch-locations>.

De informatie en meningen in dit document zijn indicatief en alleen bedoeld voor discussiedoeleinden. Er kunnen geen rechten worden ontleend aan de in dit document beschreven transacties en/of commerciële ideeën. Dit document is uitsluitend bedoeld voor informatieve doeleinden en mag niet worden opgevat als aanbod, uitnodiging of aanbeveling. Dit document vormt niet de basis van en er kan geen beroep op worden gedaan in verband met enige overeenkomst of transactie danwel enige toezegging van Rabobank om een overeenkomst of transactie aan te gaan. De inhoud van deze publicatie is algemeen van aard en houdt geen rekening met uw persoonlijke doelstellingen, financiële situatie of behoeften. De informatie in dit document is niet bedoeld en mag niet worden opgevat als een advies (waaronder, maar niet beperkt tot, een advies in de zin van artikel 1:1 en artikel 4:23 van de Wet op het financieel toezicht). U dient zelf na te gaan of de informatie en uitingen in deze publicatie geschikt zijn in het licht van uw specifieke omstandigheden en waar nodig financieel, juridisch en/of fiscaal advies in te winnen. Dit document is gebaseerd op openbare informatie. De informatie en verklaringen in dit document zijn samengesteld of verkregen uit bronnen die betrouwbaar worden geacht, maar er wordt geen garantie of verklaring gegeven omtrent de nauwkeurigheid, volledigheid of juistheid ervan, noch uitdrukkelijk noch stilzwijgend.

De informatie en uitspraken in dit document zijn te goeder trouw opgesteld op de datum van publicatie van dit document of deze marketingcommunicatie. Elke mening, prognose of schatting in dit document vormt een oordeel van Rabobank op de publicatiedatum van dit document, en er kan geen garantie worden gegeven dat toekomstige resultaten of gebeurtenissen in overeenstemming zullen zijn met een dergelijke mening, prognose of schatting. Alle informatie en uitspraken in dit document kunnen wijzigen zonder voorafgaande kennisgeving. Rabobank aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor de inhoud van deze publicatie en/of enige schade die voortvloeit uit het gebruik van dit document of de inhoud ervan, en/of enige schade die anderszins in verband daarmee ontstaat.

Dit document mag niet worden gereproduceerd, verspreid of gepubliceerd, geheel of gedeeltelijk, voor welk doel dan ook, tenzij met voorafgaande schriftelijke toestemming van Rabobank. De verspreiding van dit document kan wettelijk beperkt zijn in bepaalde jurisdicties. Ontvangers van dit document dienen zich te informeren over dergelijke beperkingen en deze na te leven.

Een samenvatting van de onderzoeksmethoden die Rabobank hanteert, is te vinden op onze [website](#).

Coöperatieve Rabobank U.A., Croeselaan 18, 3521 CB Utrecht, Nederland. Alle rechten voorbehouden.